

Jäl. 3/1-64

M

15

Kertomus tutkimuksista Paltamon Uran Alilan kivi-
kautisten esineiden löytöpaikoilla kesällä 1962.

Martti Linkola

/

Alila

Pitäjä: Paltamo

Kylä: Uura

Talo: Alila; omist. maanviljelijä Tauno Tervonen,
os. Alila, Paltamo.

Sijainti: Paltamon kirkosta n. 8,5 km suuntaan 25/400,

Kajaani Oy:n vesistökartta Kiehimänjoki, lehti 5.

Karttaliitteet 1 - 2. *kartta 1 puuttuu
1/4/1996*

Valokuvat 26171 - 26179.

Kaivauslöydöt KM 15717:1 - 6

Inventointilöydöt v. 1961 KM 15379:
1-8.

Entiset löydöt KM 12447:1-5.

Ks. M. Huurteen inventointikertomusta vuodelta 1961.

Paltamon Uran kylässä Kiehimänjoen länsirannalla olevan Alilan talon maalta sekä sen länsipuolella sijaitsevien Taatto-
lan ja Raivion palstojen alueelta olivat J. Leppäaho ja
M. Huurre tutkimuksissaan löytäneet kivekautiseen asuinpaik-
kaan viittaavia merkkejä. Koska löytöalueesta huomattava osa
tulee jäämään Leppikosken voimalaitoksen aiheuttaman veden-
nousun alle sain tehtäväkseni suorittaa paikalla arkeologisia
kaivauksia. Tärkeimpiin löytökohtiin Alilan maalla (ks.

M. Huurteen inv. kert. ja maanomist. Tauno Tervosen kartta-
luonnos, verif. 12447) tehtiin koeojat (ks. liitteet 1 ja 2).

Reväniemen tyvestä (ks. valok. 26171 ja 26174) M. Huur-
re oli löytänyt niemen poikki kaivetun kanavan pohjoispuolel-
ta piin palan ja sen eteläpuolelta kvartseja. Kumpaankin

kohtaan kaivettiin 5 m pitkä ja 1 m leveä koeoja pohjois-etelä-suunnassa. Maaperä osoittautui täällä tulvan tuomaksi lietesaveksi; Revonnientä oli kivikaudella tuskin ollut olemassakaan. Revonniemen maasto ei missään tapauksessa ole ollut itse asuinpaikka-alueetta, vaan iskokset ovat siihen joutuneet muulla tavoin.

Revonniemen tyveltä maasto kohoaa loivasti etelälounaaseen ja itse Alilan talo sijaitsee 3 m korkean jyrkän jokitörmän päällä. Alilan talon luoteispuolella Revonlahden etelärannalla ovat laajat alavat heinämaat, joista huomattava osa - kuten koko Revonniemikin - peittyy vedennostossa. Taattolan palsta kohoaa täällä saarimaisena särkkänä hiukan ympäristöään ylemmäksi. Taattolan alue, mistä Huurre oli löytänyt taltan 15379:2, täytyi kuitenkin jättää tutkimatta maanomistajan, Alilan isännän veljen, kartoittaja Eino Tervosen kohtuuttomien korvausvaatimusten vuoksi. Alilan talon länsipuolella sijaitseva hiekkaharjanteen selänne, jonka kärjen taloon johtava tie katkaisee, laskee loivana ja matalana särkkänä viljelyksille asti. Siitä rantaan asti maasto on alavaa savikkoa; myös Taattolan palsta on savimaata.

Alilan luonnonheinää kasvavaan heinäpeltoon Taattolan palstan ja Alilan talon väliselle alueelle tehtiin koeoja. Se aloitettiin kohdalta, mistä maanomistajan muistaman mukaan hicinkivi (12447:4 tai 5) oli löytynyt ja vedettiin ylös suunnassa kaakko-luode hiekkasärkän syrjään tielle asti, jolloin siitä tuli 56 m pitkä. Syvyys vaihteli 50 - 90 cm. Koeojan leveys oli 1 m ja sen ruudut nume-

roitiin 1 - 56. Kun mitään merkittävää ei löytynyt tehtiin vielä sivukoeojat A ja B poikittain pääojaa vastaan, mutta tulos jäi yhtä laihaksi. (Ks. karttaliite 2 ja valokuvat 26172-26177). Kaivausten myöhemmässä vaiheessa loputtomat saateet täyttivät savipohjaisen koeojan vedellä, mikä aiheutti huomattavia hankaluuksia (ks. valokuvat 26178-26179).

Kulttuurimaan puuttumisen vuoksi ei leikkausprofiilia kannattanut piirtää. Lyhyt kuvaus maakerroksista lienee kuitenkin paikallaan:

Iso koeoja

Ruudut 1-10: Pinnalla n. 20 cm vahva suoturpeen kattainen ruokamultakerros, sen alla tiivis, harmaa täysin vedenpitävä savi.

Ruudut 10-25: Suoturpeen kaltaisen ruokamullan vahvuus jopa 40 cm, savi kuten edellä.

Ruudut 25-40: Ruokamulta hiukan multaisempaa, sen vahvuus n. 30 cm, savi kuten edellä.

Ruudut 41-45: Ruokamullan vahvuus n. 30 cm, savi sen alla hiukan ruskeampaa ja vähemmän kovaa.

Ruudut 46-56: Ruokamulta kuivaa ja hivenen hiekkaista, sen vahvuus alle 20 cm. Sen alla ohut hiekkakerros, jonka alla jälleen savi, joka ei enää kovin tiivistä. Varsinainen hiekka alkoi n. ruudusta 48, ruokamultakerros oheni 10 - 15 cm:iin. Hiekan alla, vasta n. 80 cm:n syvyydessä alkoi tiivis harmaa savi.

Sivukoeoja A

Ruokamultakerros 20-30 cm. Maaperä lähempänä isoa koeojaa harmaata savea, ylempänä lännessä "särkälle" noustessa ruskeaa hiesupitoista savea.

Sivukoeoja B.

Maaperä ison koeojan luona kuten ison koeojan viimeisissä ruuduissa, ylemmäs länteen mennessä savi lähenee pintaa; ojan yläosassa (länsipäässä) "särkän" päällä ruokamultakerroksen jälkeen heti savi; hiekkaa ei enää, mutta savessa irtokiviä. Sivukoeojassa B ison koeojan itäpuolella päällä ohut ruokamulta, sen alla hiekka, jonka alla kova ruostepitoinen hiekka (jankko), ojan itäpäässä tuli savi jälleen vastaan.

Revonniemen koeojat olivat täysin löydöttömät. Isosta koeojasta löytyi kvartsi-iskos (15717:5) ruudusta 3 ruokamultakerroksen ja saven välimailta, kappale sädekiviliusketta, jossa hiottua pintaa, (15717:2) ruudusta 41 savikerroksen yläosasta ja sivukoeojan B länsipäästä kolmesta viimeisestä ruudusta kaksi käyttöjälk. kvartsia (15717:1 ja 3) savi- ja hiekkakerroksen rajoilta sekä savikerroksen pintaosista kvartsi-iskos (15717:4). Sivukoeoja B:n itäpäästä löytyi turpeesta kvartsi-iskos (15717:6?).

Varsinaista kaivausaluetta ei siis Alilan pellossa kannattanut avata. Alilan löytöalueen arvellusta rikkaudesta eivät koeojat paljastaneet mitään; mahd. itse asuinpaikka on sijainnut etäämmällä. Alilan vilkkaan mielikuvituksen omaavan isännän kertomuksiin liedenpohjasta, kiveyksistä ja hautarakennelmista on myös syytä suhtautua skeptillisesti.

Alilan löytö- ja kaivausalueen pinnanmuodostus ja korkeussuhteet ilmenevät karttaliitteestä 1, ks. myös valok.26175-26177.

5

Tutkimukset Alilan alueella suoritettiin Oulujoki Oy:n
myöntämien määrärahojen turvin. Kaivauspaikka peitettiin maan-
omistajaa tyydyttävällä tavalla.

Helsingissä 6. 6. 1963.

Martti Linkola

Martti Linkola

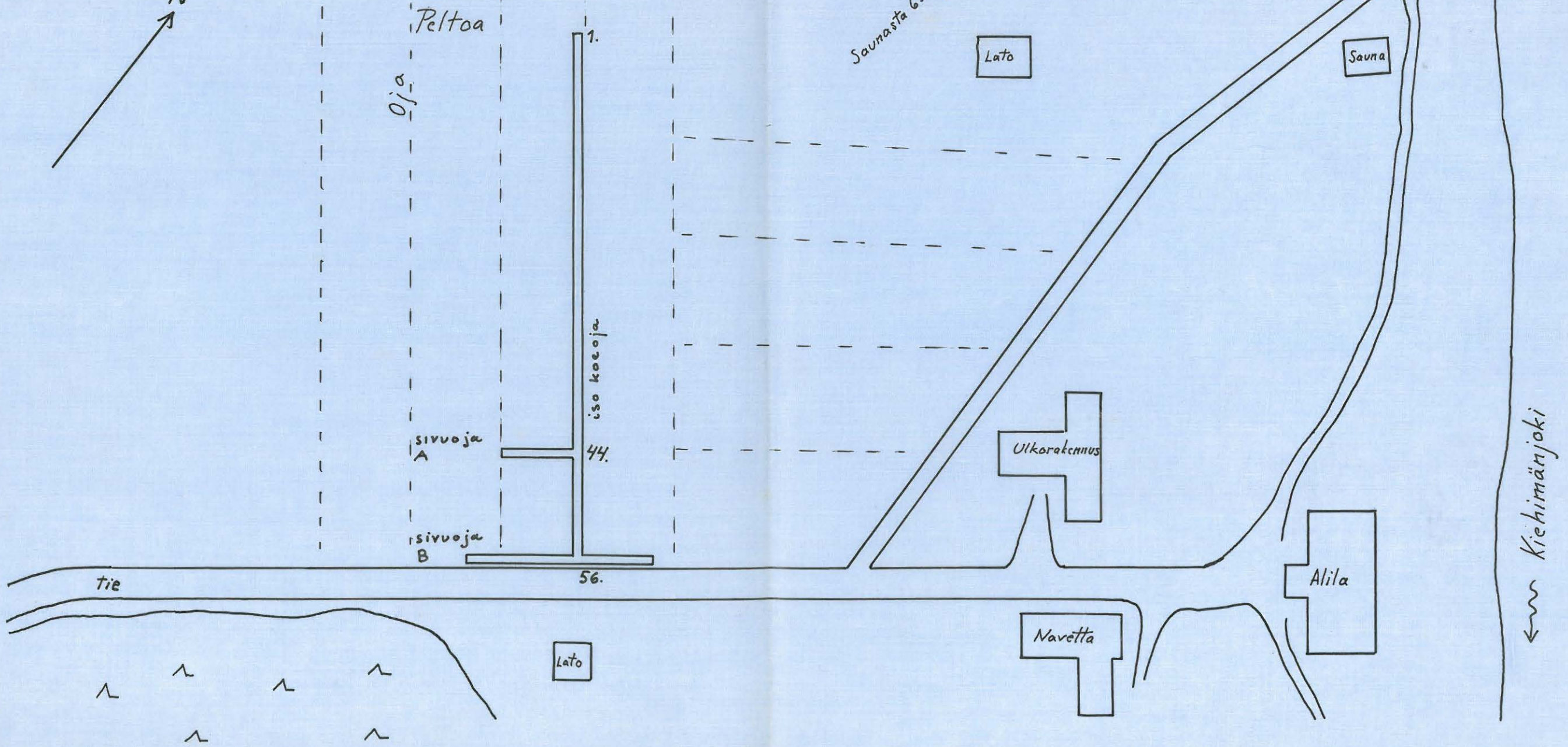
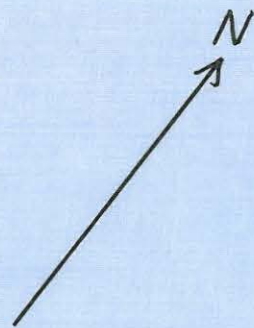
PALTAMO

Alila

Yleiskartta

1:500

1cm = 5m

PALTAMO
UURA
ALILA

26171

REVONNIEMEN ALUE ETELÄSTÄ.
MIEHET LÖYTÖPAIKKOJEN KOHDILLA.

26172

ALILAN RANTAPELTO; HIÖINKIVEN
LÖYTÖPAIKKA KAAKOSTA.
REVONLAHTI TAUST.

PALTAMO
UURA
ALILA

26173

VAS. TUOKKILAN PALSTA KUM-
PAREELLA, MISSÄ PIHLAJA JA LATO.
TAUST. REVONLAHTI.

26174

ALILAN LP:T

EDESSÄ ALILAAN VIEVÄ TIE JA
ISO KOEJA. TAUST. REVONNIEMI;
SEN OIK. PUOLELLA KIEHIMÄNJOKI,
VAS. REVONLAHTEA, JONKA TAKA-
NA NÄKYÄÄ AUTIONIEMEN TALO.

PALTAMO
UURA
ALILA

26175-7

ALILAN RANTAPELTO. ISO KOEJOJA NOIN ITÄKOILLISESTA. KUVASTA ILMENEE MAASTON
PINNANMUODOSTUS. VAS. HIEKKAHARJANNE, JONKA TIE KATKAISEE. OIK. TAKANA KUM-
PAREELLA, JOLLA PIHLAJA JA LATO, ON TAATTOLAN LP.

↑ - - - - - KOEJOJA - - - - - ↑

PALTAMO
UURA
ALILA

26178

ALILAN ISO KOEJOJA (VEDEIN TÄYT-
TÄMÄNÄ) VALOK. ETELÄSTÄ LADON
KATOLTA. TAUST. REVONLAHTI.

26179

SATEISEN KESÄN SATOA. MIEHET
YRITTÄVÄT POISTAA VETTÄ ALILAN
ISOSTA KOEJASTA ENNEN TÄYTTÖÄ.
(VALOK. N. POHJOISESTA.)

M. LINKOLA 1962